



**VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS PRIE ŽEMĖS ŪKIO
MINISTERIJOS DIREKTORIAUS 2011 M. VASARIO 15 D. ĮSAKymo NR. A1-40 „DĖL
DURPIŲ MĖGINIŲ PAĖMIMO KENKSMINGŲ ORGANIZMŲ NUSTATYTI
METODIKOS PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO**

2016 m. gruodžio 29 d. Nr. A1- 743
Vilnius

P a k e i č i u Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2011 m. vasario 15 d. įsakymą Nr. A1-40 „Dėl Durpių mėginių paėmimo kenksmingų organizmų nustatymui metodikos patvirtinimo“ ir išdėstau jį nauja redakcija:

**„VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL DURPIŲ MĖGINIŲ ĖMIMO KENKSMINGIESIEMS ORGANIZMAMS NUSTATYTI
METODIKOS PATVIRTINIMO**

Vadovaudamasis Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. 3D-490 „Dėl Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo“, 21.6 papunkčiu,

t v i r t i n u Durpių mėginių ėmimo kenksmingiesiems organizmams nustatyti metodiką (pridedama).“

Direktorius

Sergejus Fedotovas

PATVIRTINTA
Valstybinės augalininkystės tarnybos
prie Žemės ūkio ministerijos
direktoriaus 2011 m. vasario 15 d.
įsakymu Nr. A1-40
(Valstybinės augalininkystės tarnybos
prie Žemės ūkio ministerijos
direktoriaus 2016 m. gruodžio 29 d.
įsakymo Nr. A1- 743 redakcija)

DURPIŲ MĖGINIŲ ĖMIMO KENKSMINGIESIEMS ORGANIZMAMS NUSTATYTI METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Durpių mėginių ėmimo kenksmingiesiems organizmams nustatyti metodika (toliau – metodika) parengta vadovaujantis 1 priede išvardytais Lietuvos Respublikos teisės aktais, standartais ir kitais dokumentais.
2. Metodika nustato durpių mėginių ėmimo, siekiant juose nustatyti kenksminguosius organizmus (įskaitant ir piktžolių sėklas) (toliau – tyrimų parametrai), šių mėginių paruošimo, laikymo ir pristatymo į Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Augalininkystės tarnyba) Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją (skyrių) (toliau – laboratorija) tvarką.
3. Metodika taikoma vykdant fitosanitarinį tikrinimą išvežant durpes iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis.
4. Augalininkystės tarnybos regioninių skyrių ir pasienio kontrolės punktų fitosanitarijos postų (poskyrių) darbuotojai (toliau – specialistai) ima mėginius iš durpynų laukų (toliau – laukas), durpių šūsnų (krūvų) (toliau – šūsnų), pakuočių. Mėginiai gali būti imami ištisus metus, išskyrus laikotarpius, kai durpės įšalusios.

II SKYRIUS TERMINAI IR APIBRĖŽTYS

5. Šioje metodikoje vartojami terminai ir jų apibrėžtys:
 - 5.1. **Durpių gavybos laukas** (toliau – laukas) – dažniausiai keturkampė vientisa durpyno kasybos sklype esanti nekintamo dydžio dalis, turinti nuolatinį savininko suteiktą numerį. Laukus vieną nuo kito skiria aiškiai matomos, specialiai įrengtos ribos (žemės ūkio technikos keliai, geležinkelis, apsauginiai želdiniai, vandens telkiniai ir kt.). Lauke gali būti sausinimo kanalai ir į šūsnis sukastos (surinktos) durpės.

5.2. **Laboratorinis mėginys** – iš sudėtinių mėginių suformuotas vienas mėginys, skirtas siuntimui į laboratoriją numatytam tyrimui atlikti.

5.3. **Mėginio ėmimo vieta** – vieta (-os), iš kurios paimtas pavienis mėginys lauke, šūsnyje arba pakuotėje.

5.4. **Pavienis mėginys** – durpių kiekis, paimtas iš vienos mėginio ėmimo vietos (taško). Mėginio ėmimo vietos (taškai) išdėstyti per visą lauką, šūsnį ar siuntą.

5.5. **Sudėtinis mėginys** – visų pavienių mėginių, paimtų iš vieno lauko, šūsnies, siuntos, sumaišytų ir homogenizuotų, suminis kiekis.

III SKYRIUS REIKALINGI ĮRANKIAI IR MEDŽIAGOS

6. Mėginių ėmimui reikalingi įrankiai:

6.1. durpių mėginių ėmimo kastuvėlis, maišų zondas;

6.2. graduotas indas;

6.3. tinkama avalynė (geriausiai guminė);

6.4. antbačiai;

6.5. vienkartinės pirštinės;

6.6. polipropileno maišai su polietileniniu įdėklu (iki 50 l);

6.7. plombavimo medžiagos ir įranga;

6.8. vanduo, skirtas nuplauti durpių ėmimo įrankiams ir avalynei.

IV SKYRIUS MĖGINIŲ ĖMIMAS

7. Prieš pradėdami tikrinimą ir mėginių ėmimą durpių lauke, iš šūsnies ar pakuočių specialistai privalo apsiauti vienkartiniais antbačiais.

8. Durpių mėginių ėmimas iš lauko:

8.1. pavieniai mėginiai paimami semiant durpes kastuvėliu iš ne mažiau kaip 50–100 atsitiktinių mėginio ėmimo vietų (taškų) lauko viename hektare po 90–100 ml durpių iš vienos mėginio ėmimo vietos (taško);

8.2. durpių ėmimo vietos (taškai) lauke turi būti išdėstyti ne mažiau kaip 5 metrų pločio (5–7 žingsniai) ir ne daugiau kaip 20 metrų ilgio (20–25 žingsniai) stačiakampe gardele (schema pateikta 3 priede);

8.3. durpės lauke turi būti imamos iš tokio durpių sluoksnio (gylio), koks numatomas nuimti realizacijai gamybos proceso metu;

8.4. jei mėginys imamas dėl cistas sudarančių nematodų tyrimo parametro, paimti pavieniai mėginiai iš lauko sudedami į vieną maišą, gerai permaišomi ir suformuojamas vienas sudėtinis mėginys iš kiekvieno lauko hektaro atskirai, iš kurio paimamas vienas laboratorinis mėginys:

8.4.1. jei lauko plotas nuo 1 iki 8 hektarų, suformuojami sudėtiniai mėginiai ne mažesni nei po 400 ml, iš kurių atitinkamai paimami laboratoriniai mėginiai, kurių dydžiai po 400 ml;

8.4.2. jei lauko plotas didesnis nei 8 hektarai, suformuojami sudėtiniai mėginiai ne mažesni nei po 400 ml, iš kurių atitinkamai paimami laboratoriniai mėginiai, kurių dydžiai nuo kiekvieno papildomo lauko hektaro gali būti sumažinti 3 kartus;

8.4.3. kiekvienas laboratorinis mėginys iš kiekvieno lauko hektaro turi būti pilamas į atskirą maišą ir sandariai supakuojamas, o ant jo maišo užrašomas numeris iš dviejų skaitmenų: pirmasis skaitmuo yra durpyno laukui priskirtas numeris, o antrasis žymi durpyno lauko hektarui priskirtą numerį (pvz.: 1-1, 1-2, 1-3 ir t. t., sunumeruojant visus laboratorinius mėginius). Vieno laboratorinio mėginio dydis nurodytas 2 priede;

8.5. jei mėginys imamas dėl kitų tyrimo parametrų, paimti pavieniai mėginiai iš vieno lauko pagal 8.1 papunktį sudedami į vieną maišą, gerai permaišomi ir tuomet iš tokio sudėtinio mėginio formuojamas vienas laboratorinis mėginys, kurio dydis nurodytas 2 priede, kuris turi būti pilamas į atskirą maišą ir sandariai supakuojamas, o ant jo maišo užrašomas numeris iš dviejų simbolių: pirmasis skaitmuo yra durpyno laukui priskirtas numeris, o antroji simbolių grupė žymi tyrimo parametro sektoriaus pirmąją raidę (pvz.: 1-N ar 1-NM, ar 1-NME, ar 1-NMEH ir t. t., kur „N“ reiškia nematologinis tyrimas dėl laisvai gyvenančių nematodų, „M“ – mikologinis tyrimas, „E“ – entomologinis tyrimas, „H“ – herbologinis tyrimas);

8.6. imant mėginius dėl cistas sudarančių nematodų tyrimo parametro ir kitų tyrimų parametrų, formuojami laboratoriniai mėginiai iš vieno lauko: kiekvienas laboratorinis mėginys supakuojamas atskirai dėl cistas sudarančių nematodų tyrimo parametro, ir dar vienas laboratorinis mėginys – dėl kitų tyrimų parametrų.

8.7. Visi vieno lauko laboratoriniai mėginiai sudedami į bendrą maišą ir į laboratoriją turi būti pristatyti su jį lydinčiais dokumentais: vienu Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktu (toliau – aktas), patvirtintu Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-194 „Dėl dokumentų formų patvirtinimo“, ir Etiketė pagal Etiketės, Tarpinio tyrimų protokolo, Tyrimų protokolo ir Išvados dėl mėginio tikrinimo išdavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2015 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. A1-187 „Dėl Etiketės, Tarpinio tyrimų protokolo, Tyrimų protokolo ir Išvados dėl mėginio tikrinimo išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kaip nurodyta šios metodikos 14–16 punktuose.

9. Durpių mėginių ėmimas iš šūsnies:

9.1. pavieniai mėginiai imami kastuvėliu kas 2–5 metrus apeinant durpių šūsnį iš visų šonų pagal 3 priede nurodytą 2 schemą ir iš ne mažiau kaip 20 centimetrų gylio durpių šūsnies šonų – apytiksliai 0,5–1 metro aukštyje nuo durpių šūsnies apačios;

9.2. pavienio mėginio dydį sudaro 20–1000 ml durpių (kuo daugiau mėginio ėmimo vietų (taškų), tuo mažesnis durpių kiekis imamas pavieniam mėginiui), kad jų pakaktų iš suformuoto sudėtinio mėginio paimti laboratoriniam mėginiui;

9.3. pavienių mėginių kiekis priklauso nuo šūsnies tūrio ir yra nurodytas 1 lentelėje;

1 lentelė. Pavienių mėginių kiekis atsižvelgiant į durpių šūsnų tūrį (pagal 1 priedo 5 p. nurodytą dokumentą):

Durpių šūsnies tūris* (m³)	Pavienių mėginių skaičius	Durpių šūsnies tūris (m³)	Pavienių mėginių skaičius
10	12	1500	19
50	12	2000	22
100	12	2500	25
500	12	3000	27
600	12	3500	30
700	13	4000	30
800	14	4500	30
900	15	5000	30
1000	16	-	-

* Šūsnies tūris skaičiuojamas pagal formulę $V=2/3 \times \text{ilgis} \times \text{plotis} \times \text{aukštis}$.

9.4. iš vienos durpių šūsnies paimtų pavienių mėginių suformuoto sudėtinio mėginio paimamas vienas laboratorinis mėginys, kurio dydis nurodytas 2 priede. Ant jo maišo užrašomas numeris iš dviejų skaitmenų: pirmasis skaitmuo yra durpyno laukui priskirtas numeris, o antrasis žymi šūsniai priskirtą numerį (pvz.: 1-1, 1-2, 1-3 ir t. t., sunumeruojant visus laboratorinius mėginius).

9.5. Visi viename lauke esančių šūsnų laboratoriniai mėginiai į laboratoriją turi būti pristatyti su jį lydinčiais dokumentais: vienu aktu ir viena Etikete, kaip nurodyta šios metodikos 14–16 punktuose.

10. Durpių mėginių ėmimas iš durpių pakuočių (toliau – pakuotės):

10.1. tikrinant pakuotes vagonuose, automobiliuose, konteineriuose, jos pasirenkamos atsitiktine tvarka ir pavieniai mėginiai iš jų imami prieinamose ir patogiose vietose;

10.2. iš pakuočių pavieniai mėginiai imami maišų zonu arba, atidarius pakuotę, mažu kastuvėliu;

10.3. jei įmanoma, imant pavienį mėginį, durpių ėmimo vieta kaskart keičiama pakuotėje (iš viršaus, per vidurį, iš apačios), o pavienį mėginį sudaro 20–1000 ml durpių (kuo daugiau

mėginio ėmimo vietų (taškų), pakuočių, iš kurių formuojamas mėginys, tuo mažesnis durpių kiekis imamas pavieniui mėginiui), kad suformavus sudėtinį mėginį susidarytų reikiamas jų kiekis laboratoriniam mėginiui paimti;

10.4. pakuočių kiekis, iš kurių reikia paimti pavienius mėginius, priklauso nuo bendro tikrinamų pakuočių kiekio ir yra nurodytas 2 lentelėje.

2 lentelė. Tikrinamų pakuočių kiekis, iš kurių imami mėginiai, vienoje siuntoje (pagal 1 priedo 4 p. nurodytą dokumentą):

Siuntoje esančių pakuočių kiekis (vnt.) su vienos rūšies durpėmis	Tikrinamų pakuočių kiekis (vnt.) su vienos rūšies durpėmis, iš kurių imami mėginiai
Iki 10	10
11–50	22 (arba 90 %, kai siuntoje yra mažiau pakuočių (vnt.) nei reikėtų patikrinti)
51–100	25
101–200	27
201–1499	28
1500 ir daugiau	29

10.5. iš vienos siuntos pakuočių paimtų pavienių mėginių suformuojamas sudėtinis mėginys, iš kurio paimamas vienas laboratorinis mėginys, kurio dydis nurodytas 2 priede.

10.6. Vienos siuntos laboratorinis mėginys į laboratoriją turi būti pristatytas su jį lydinčiais dokumentais: vienu aktu ir viena Etikete, kaip nurodyta šios metodikos 14–16 punktuose.

11. Maišų su mėginiais negalima nešti į kitus durpių laukus ar prie kitų durpių šūsnų ar prie kitų mėginio ėmimo vietų, nurodytų šios metodikos 10.1 papunktyje, kad nebūtų išplatinti kenksmingieji organizmai. Maišai dedami vienas šalia kito. Draudžiama dėti maišus vieną ant kito.

12. Po laboratorinio mėginio suformavimo likusi durpių dalis paliekama durpyne.

13. Suformavus laboratorinius mėginius, neišeinant iš lauko, nenuėinant nuo šūsnų ar kitų mėginio ėmimo vietų, nurodytų šios metodikos 10.1 papunktyje, vandeniu nuplaunami įrankiai, avalynė, nusimaunami vienkartiniai antbačiai. Kiekviename tikrinamame lauke ši procedūra kartojama.

V SKYRIUS

MĖGINIŲ PARUOŠIMAS, LAIKYMAS IR PRISTATYMAS Į FTLS

14. Paruoštas mėginys į laboratoriją yra siunčiamas su jį lydinčiais dokumentais: aktu ir Etikete.

15. Durpių mėginių ėmimo vietoje specialistas užpildo aktą. Jei iš vieno lauko imama daugiau nei vienas laboratorinis mėginys dėl cistas sudarančių nematodų ir / ar dėl kitų tyrimo parametrų, akte užrašomas laboratorinių mėginių skaičius bei numeriai ir / ar simboliai, nurodyti ant

jų maišų pagal šios metodikos 8.4.3–8.7 ir 9.4–9.5 papunkčius. Aktas (esant būtinybei – ir jo kopija) dedamas į polietileno maišelį, kuris dedamas į maišą, kuriame sudėti visi atskirai ir sandariai supakuoti laboratoriniai mėginiai, ir tuomet maišas užplombuojamas.

16. Fitosanitarinėje informacinėje sistemoje specialistas užpildo mėginio Etiketę. Jei iš vieno lauko imama daugiau nei vienas laboratorinis mėginys dėl cistas sudarančių nematodų ir / ar dėl kitų tyrimo parametrų, Etiketėje nurodomas laboratorinių mėginių skaičius, numeriai ir / ar simboliai, nurodyti ant jų maišų pagal šios metodikos 8.4.3–8.7 ir 9.4–9.5 papunkčius, bei tyrimų parametrai, dėl kurių laboratorija turi atlikti tyrimą. Atspausdinęs užpildytą Etiketę (esant būtinybei – ir jos kopiją) bei įdėjęs ją į polietileno maišelį, specialistas ją pritvirtina prie (ant) užplombuotos kiekvienos laboratorinio mėginio pakuotės.

17. Maišai su mėginiais dedami vienas šalia kito. Draudžiama maišus dėti vieną ant kito. Iki išsiuntimo į laboratoriją jie laikomi tamsioje, vėsioje patalpoje.

18. Mėginiai po laboratorinių tyrimų negražinami.

DOKUMENTŲ SĄRAŠAS

Metodika parengta vadovaujantis:

1. Lietuvos Respublikos teisės aktais:

1.1. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2001 m. birželio 29 d. įsakymu Nr. 219 „Dėl bulvinių cistas sudarančių nematodų kontrolės ir fitosanitarijos priemonių taikymo tvarkos patvirtinimo“;

1.2. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 3D-264 „Dėl kenksmingųjų organizmų, augalų, augalinių produktų ir kitų objektų sąrašų patvirtinimo“;

1.3. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. vasario 12 d. įsakymu Nr. 3D-57 „Dėl augalų, augalinių produktų ir kitų su jais susijusių objektų gamybos, saugojimo, realizavimo ir išvežimo iš Lietuvos Respublikos bei augalų natūraliose augavietėse fitosanitarinės kontrolės taisyklių bei reikalavimų fitosanitariniams sertifikatams eksportui ir reeksportui aprašo patvirtinimo“.

2. Standartais:

2.1. LST ISO 10381-6:2012 „Dirvožemio kokybė. Ėminių ėmimas. 6 dalis. Dirvožemio ėminių, skirtų laboratoriniam mikrobiologinių vyksmų, biomasės ir mikrobus įvairovės tyrimui, surinkimo, paruošimo ir laikymo aerobinėmis sąlygomis vadovas (tapatus ISO 10381-6:2009)“;

2.2. LST EN ISO 23611-2:2011 „Dirvožemio kokybė. Dirvožemio bestuburių ėminių ėmimas. 2 dalis. Mikroartropodų (Collembola ir Acarina) ėminių ėmimas ir išvaymas (ISO 23611-2:2006)“;

2.3. LST EN 12579:2014 „Dirvožemio gerinimo medžiagos ir auginimo terpės. Ėminių ėmimas“ (ISO 12579:2013);

2.4. EAAO standartas PM 3/59 (2) „Fitosanitarijos procedūros. *Synchytrium endobioticum*: dirvožemio testai ir anksčiau infekuotų sklypų delimitavimas“ (EAAO Biuletėnis);

2.5. EAAO standartas PM 4/35 (1): Dirvožemio ištyrimas dėl nematodų, kurie yra virusų vektoriai pagal EAAO Standartą PM 4, Vaismedžių, vynuogių, *Populus* ir *Salix* sveikos sodinamosios medžiagos auginimo schema (EAAO Biuletėnis 39, 284–288 p. p.);

2.6. EAAO standartas PM 7/5 (2): *Nacobbus aberrans sensu lato* (EAAO Biuletėnis 39, 376–381 p. p.);

2.7. EAAO standartas PM 7/28 (1) *Synchytrium endobioticum* (EAAO Biuletėnis 34, 213–218 p. p.);

2.8. EAAO standartas PM 7/40 (3) *Globodera rostochiensis* ir *Globodera pallida* (EAAO Biuletėnis 43, 119–138 p. p.);

2.9. EAAO standartas PM 7/41 (3) *Meloidogyne chitwoodi* ir *Meloidogyne fallax* (EAAO Biuletėnis 46, 171–189 p. p.);

2.10. EAAO standartas PM 7/87 (1) *Ditylenchus destructor* ir *Ditylenchus dipsaci* (EAAO Biuletėnis 38, 363–373 p. p.);

2.11. EAAO standartas PM 7/88 (1) *Radopholus similis* (EAAO Biuletėnis 38, 374–378 p. p.);

2.12. EAAO standartas PM 7/89 (1) *Heterodera glycines* (EAAO Biuletėnis 38, 379–389 p. p.);

2.13. EAAO standartas PM 7/95 (1): *Xiphinema americanum sensu lato* (EAAO Biuletėnis 39, 382 – 392 p. p.);

2.14. EAAO standartas PM 7/103 (2) *Meloidogyne enterolobii* (EAAO Biuletėnis 46, 190–201 p. p.);

2.15. EAAO standartas PM 7/119 (1) Nematodų išskyrimas (EAAO Biuletėnis 43, 471–495 p. p.);

2.16. EAAO standartas PM 9/6 (1) *Heterodera glycines*: oficialios kontrolės procedūros (EAAO Biuletėnis 38, 410–413 p. p.);

2.17. EAAO (2013 m. standartu PM 9/17 (1) *Meloidogyne chitwoodi* ir *Meloidogyne fallax* (EAAO Biuletėnis 43, 527–533 p. p.);

2.18. EAAO standartas PP 7/94 (1): *Hirschmanniella* spp. (EAAO Biuletėnis 39, 369–375 p. p.).

3. Tarptautiniu fitosanitarinių priemonių standartu Nr. 31 „Krovinių mėginių atrankos metodologija“ (TFPS 31), patvirtintu Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos sekretoriato.

4. Komposto mėginių ėmimo rekomendacijos (gerinančios dirvožemio medžiagos ir auginimo terpės mėginių paėmimas pagal BS EN 12579, AfOR, 2012, 6).

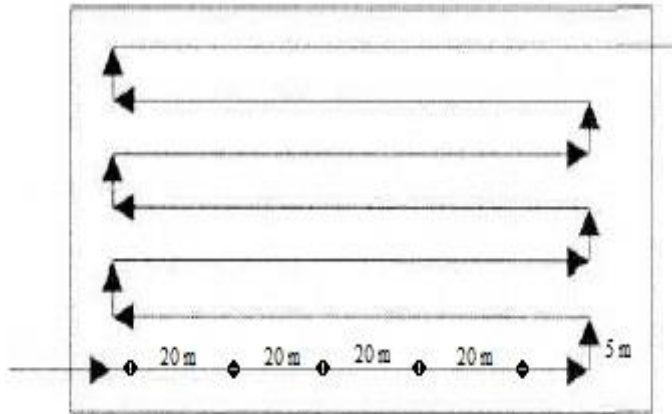
Durpių mėginių ėmimo
kenksmingiesiems organizmams
nustatyti metodikos
2 priedas

PAVIENIO MĖGINIO, SUDĖTINIO MĖGINIO IR LABORATORINIO MĖGINIO DYDŽIAI

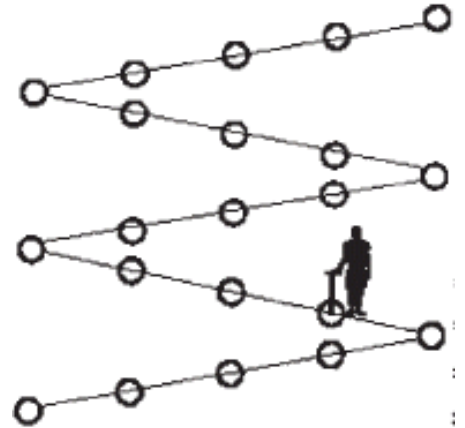
Tyrimo parametrai	Pavienio mėginio dydis, ml			Vieno sudėtinio mėginio dydis, ml			Vieno laboratorinio mėginio dydis, ml			
	iš lauko	iš šūsnies	iš pakuotės	iš lauko	iš šūsnies	iš pakuotės	iš lauko	iš šūsnies	iš pakuotės	
Nematologinis – dėl cistas sudarančių nematodų	90–100	20–1000	20–1000	400 ml/ha	iki 29000	iki 30000	< 8 ha – po 400 ml/ha > 8 ha – ne mažiau nei 100 ml/ha	400	400	
Nematologinis – dėl laisvai gyvenančių nematodų				200			200			200
Entomologinis				800			800			800
Herbologinis				5000			5000			5000
Mikologinis				3000			3000			3000
Iš viso:							nuo 9400	9400	9400	

DURPIŲ MĖGINIŲ ĖMIMO IŠ DURPYNŲ LAUKŲ IR ŠŪSNIŲ SCHEMAS

1 schema



Einant stačiakampe gardele



Einant zigzagu

2 schema

